

FINANCE, INSURANCE AND EXCHANGE BUSINESS: INNOVATION AND INVESTMENT STRATEGIES

Dana Andrukhovych, Postgraduate Student
State Tax University
Irpin, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-46>

REGARDING FINANCIAL SUPPORT OF UKRAINIAN ENTERPRISES DURING THE WAR

ЩОДО ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Війна спричинила катастрофічні збитки в економіці України. У 2022 році через обстріли інфраструктури та фізичне знищення економічного потенціалу ВВП скоротився на 30%. Шоковий вплив військової ситуації на бізнес та поведінку інвесторів поглибив негативний вплив. Бюджетні проблеми обмежували можливості державної підтримки підприємств, тож основним інструментом їх підтримки стала зовнішня допомога.

За оцінками у 2023 році сумарна вартість допомоги від усіх донорів та джерел допомоги України може перевищити 80 млрд дол. США і за певних умов становити майже 100 млрд дол. США. Безповоротна пряма бюджетна підтримка у 2022 р. сягнула величезних сум, тому що західні донори взяли зобов'язання щомісяця надавати Україні від 3 млрд дол. на погашення дефіциту бюджету. Частина цих коштів надавалася у вигляді кредитів/позик, частина – у якості безповоротної допомоги [1].

Серед заходів, які сприяли зміцненню стійкості підприємництва в умовах війни, треба відзначити наступні:

1. Безперервна релокація підприємств. Відновлення української економіки залежить від активізації роботи українського бізнесу за рахунок реалізації програми релокації підприємств.

Найчастіше (29%) підприємці обирають переїзд із регіонів активних бойових дій до Львівської області. Також бізнес переміщується до Закарпатської (18%), Чернівецької (13%), Тернопільської (8%) та Хмельницької (7,6%) областей.

На кінець року найбільшою серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність, є частка компаній оптової та роздрібної

торгівлі – понад 40% від загальної кількості, 30% – переробної промисловості, 7% – інформації й телекомунікацій, 6% – професійної, наукової й технічної діяльності, 4% – будівництва.

2. Розширення експортних можливостей підприємців шляхом розвитку партнерської програми Експортно-кредитного агентства через приєднання до неї «ПриватБанку» [2], що сприятиме поліпшенню доступу до фінансування для українського бізнесу, який екпортує продукцію. Це дає змогу збільшити кредитування бізнесу для виконання зовнішньоекономічних договорів під страхове покриття ЕКА без додаткової матеріальної застави.

3. Фінансова підтримка бізнесу з боку держави та вітчизняних фінансових організацій. Рушієм кредитної активності в умовах високих ризиків воєнного часу став доступ банків і позичальників до державних програм підтримки кредитування, зокрема до програми «Доступні кредити 5-7-9%». На кінець 2022 р. за час дії воєнного стану в Україні в межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» [3] укладено 17359 кредитних договорів на загальну суму 72,24 млрд грн (у т. ч. банками державного сектору – 13089 кредитних договорів на суму 38,39 млрд грн). Проте специфічні ризики військової економіки вимагають перегляду і розширення кола фінансових інструментів [4].

4. Рада директорів Міжнародної фінансової корпорації (IFC) у грудні 2022 р. підтримала програму фінансування українського бізнесу на 2 млрд дол. США. Зокрема схвалено два проекти для приватного сектору -французької компанії «EnVivo», яка має агробізнес в Україні, та «Райффайзен банку» в частині страхування військових ризиків (через MIGA). Участь IFC у фінансуванні цих проектів на рівні 30 % вартості має мобілізувати приватний капітал долучитися до консорціумного кредитування. У підсумку, українські підприємства можуть залучити понад 6 млрд дол. США [5].

5. Фонд розвитку підприємництва (ФРП) у грудні 2022 р. підписав Кредитну угоду з АБ «УКРГАЗБАНК» на суму 150 млн грн у межах проекту «Рефінансування енергоефективних інвестицій МСП України через фінансовий сектор» [6]. Фінансування проекту здійснюватиме Уряд Німеччини через Німецький банк розвитку «KfW» відповідно до Угоди про кредит та грант, укладеної з Мінфіном України та Фондом розвитку підприємництва. Кредитні кошти «KfW» будуть спрямовані «Укргазбанкові» для фінансування інвестиційних проектів МСП у сфері енергоощадження та енергозабезпечення.

Також Фонд розвитку підприємництва завдяки фінансовій підтримці від ЄС у межах ініціативи «EU4Business» отримав кредитний ресурс у національній валюті (для компенсації валютних ризиків).

За беззаперечного позитивного впливу фінансової допомоги на стійкість вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності, слід відзначити ризики, пов'язані з борговою природою зовнішнього такого фінансування, а саме:

1) ризик невчасного надходження коштів від ЄС через відсутність консенсусу щодо запропонованої Єврокомісією схеми фінансування. Процес ухвалення необхідних рішень щодо безповоротної бюджетної підтримки досить складний;

2) ризик пов'язаний з тим, що частина коштів – (фінансування ЄС, МВФ, Канади тощо) надаються Україні у вигляді кредитів, частково – у вигляді коротких кредитів. Масштабне зростання зовнішнього боргу означає розбалансування майбутніх бюджетів для обслуговування боргів, падіння кредитних рейтингів, вихід за структурні маяки МВФ тощо.

Про ці ризики йдеться у Меморандумі про економічну та фінансову політику в межах нової моніторингової програми МВФ для України, опублікованому на сайті Мінфіну [7]. При чому наголошується, що після завершення війни буде потреба не стільки у відновленні, скільки в оновленні економіки.

Нині Уряд всебічно підтримує підприємницьку діяльність та здійснює заходи щодо знищення перешкод для розвитку бізнесу. Адаптація українського законодавства до вимог ЄС, розвиток, спрощення державних грантових програм та поліпшення ефективності інструментів міжнародної діяльності бізнесу прискорює відновлення підприємницької активності навіть в умовах війни. Основними завданнями післявоєнного оновлення має стати створення сприятливого інвестиційного клімату, максимально простого та з мінімумом бюрократичних процедур.

Література:

1. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/economy-of-ukraine-during-the-war-december-amndhe-results-of-the-year>.

2. Національний банк України урегулював діяльність Експортно-кредитного агентства. Національний банк України. 2023. 09 січ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-uregulyuvav-diyalnist-eksporno-kreditnogo-agentstva>.

3. Мінфін: За час дії воєнного стану в межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» видано 17 359 пільгових кредитів на 72,24 млрд грн. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voiennoho_stanu_v_mezhakh_derzh_avnoi_programi_dostupni_krediti_5-7-9_vidano_17_359_pilgovikh_kreditiv_na_7224_mlrld_grn-3782.

4. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні (грудень 2022). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-voennoho-stanu>.

5. Мінфін: Фонд розвитку підприємництва профінансує інвестиції МСП у сфері енергозабезпечення та енергоефективності спільно з АБ «УКРГАЗБАНК». URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_fond_rozvitku_pidpriemnitstva_profinansuie_investitsii_msp_u_sferi_energozabezpechennia_ta_energoefektivnosti_spilno_z_ab_ukrgazbank-3775.

6. Міністерство економіки України. Міжнародна фінансова корпорація профінансує кредитування українського бізнесу на 2 млрд доларів. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3cd7a0de-bfd7-4cba-b08e-d3ebdda176aa&title=MizhnarodnaFinansovaKorporatsiiaVidilila2-MlrdDolarivNaPidtrimkuInvestitsiiVUkrainu>.

7. МВФ оприлюднив тексти Листа про наміри та Меморандуму в рамках нової Моніторингової програми для України (ПМВ). URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/imf_published_letter_of_intent_and_memorandum_of_the_new_program_monitoring_with_board_involvement_pmb_for_ukraine-3777.